

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

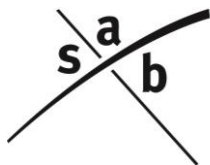
Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Alphen aan de Rijn, Ambonstraat 5

Green Development

Datum: 12 december 2017

Projectnummer: 170182

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: R. van Gestel
Project: Alphen aan de Rijn, Ambonstraat 5
Projectnummer: 170182

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	6
2.1	Verboden en zorgplicht	6
2.2	Opzetvereiste	7
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	7
3	Ecologie van soorten	8
3.1	Gierzwaluw	8
3.2	Vleermuizen	8
4	Onderzoekmethodiek	11
4.1	Gierzwaluw	11
4.2	Vleermuizen	11
5	Resultaten	13
5.1	Gierzwaluw	13
5.2	Vleermuizen	14
6	Conclusie en advies	18
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	18
6.2	Broedperiode en zorgplicht	18
6.3	Vervolgstappen	18

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Martha Flora heeft het initiatief genomen om op de locatie Ambonstraat 5 in Alphen aan den Rijn een woon- en zorggebouw te realiseren. Hiertoe wordt de bestaande Salvatorikerkerk en het uitvaartcentrum gesloopt. Het programma bestaat uit 27 zorgstudio's op de begane grond en eerste verdieping (met bijbehorende voorzieningen als huiskamer, logeerkamer en serviceruimten) en 35 vrije sector appartementen op de tweede tot en met de achtste verdieping. De beoogde herontwikkeling in het plangebied is niet mogelijk op basis van het geldende bestemmingsplan. Dit bestemmingsplan voorziet in een nieuwe planologische regeling en maakt daarmee de ontwikkeling planologisch mogelijk.

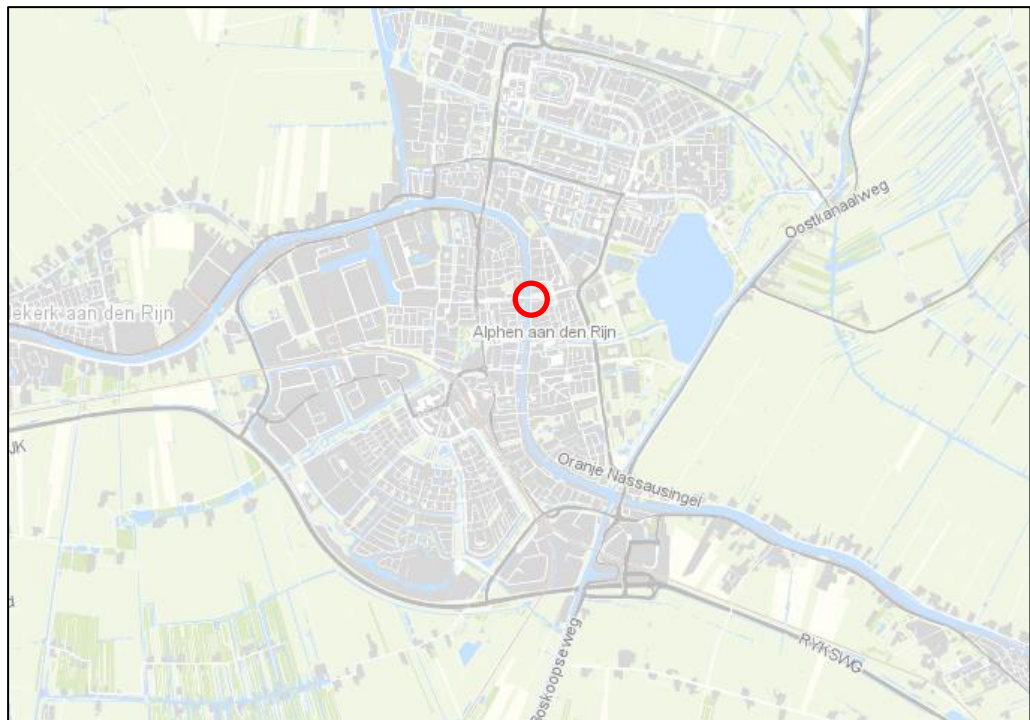
Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Uit natuurwaardenonderzoek moet blijken dat de natuurwet- en regelgeving de haalbaarheid van het plan niet in de weg staat. SAB heeft daarom reeds in 2017 een eerste verkennend onderzoek (quick scan natuur) uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat soortgericht nader onderzoek naar vleermuizen en gierzwaluwen noodzakelijk is om met zekerheid de aan- of afwezigheid aan te tonen. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit nader onderzoek uiteen.

1.2 Plangebied

1.2.1 Huidige situatie

Het plangebied bevindt zich in de kern van Alphen aan de Rijn (gemeente Alphen aan de Rijn, provincie Zuid-Holland). De omgeving van Alphen aan de Rijn kenmerkt zich door polders, veenweidegebieden, plaatsen als Boskoop, Bodegraven, Woerden, Leiden en enkele N-wegen (zoals de N11, N207 en N209). In de nabijheid liggen natuurgebieden als Nieuwkoopse Plassen en De Haeck en watervoerende elementen als de Grote Wetering, de Zegerplas en de Rietveldse Wetering.

De directe omgeving van het plangebied kenmerkt zich voornamelijk door de aanwezigheid van stedelijk gebied uit de kern van Alphen aan de Rijn. Rondom het plangebied bevinden zich zowel wegen, woningen als twee scholen. Ten zuidwesten van het plangebied ligt het Bospark dat zowel bomen als waterelementen bevat. Het plangebied zelf bestaat uit twee gebouwen behorende bij een uitvaartcentrum. De gronden rondom de bebouwing zijn grotendeels verhard, met onder andere parkeerplaatsen. Op het terrein staan enkele groene elementen zoals een paar bomen, struiken en perkjes. Het plangebied wordt begrensd door de Willem Zwijgerlaan in het noorden, de Ambonstraat in het oosten en zuiden en de Prins Bernhardstraat in het westen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: NDFF. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: NDFF. Bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal de bestaande bebouwing in het plangebied zijn vervangen door nieuwbouw (zie navolgende afbeeldingen). Dit betreft zorgwoningen en ap-

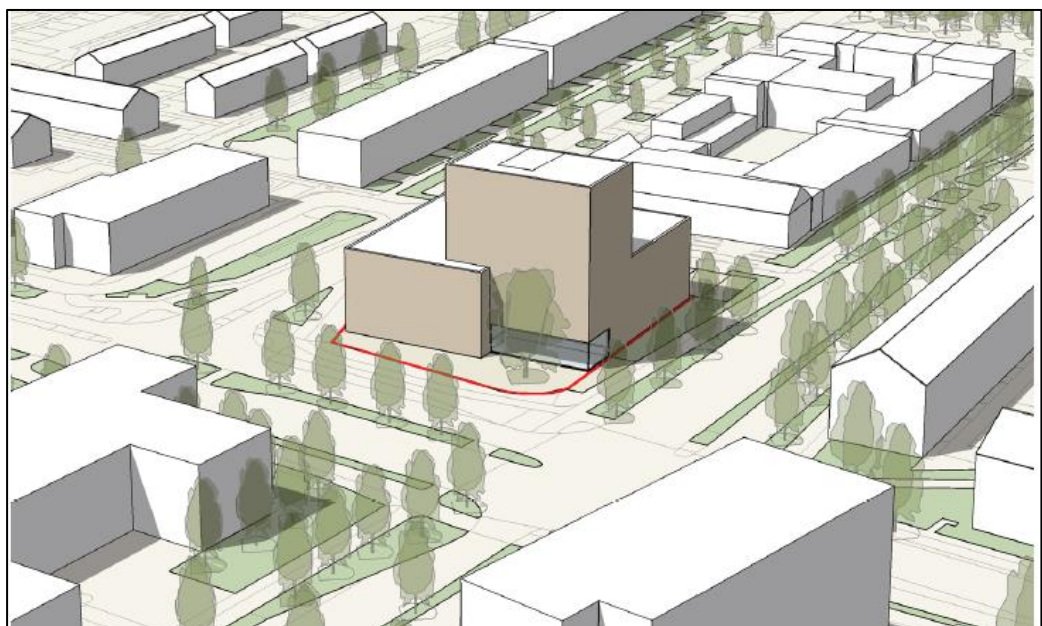
partementen. Het programma bestaat uit 27 zorgstudio's op de begane grond en eerste verdieping en 35 vrije sector appartementen op de tweede tot en met de achtste verdieping.

Wat betreft de hoogte van het gebouw is aansluiting gezocht bij de aangrenzende bebouwing. Het woon- en zorggebouw bestaat ter plaatse van het kruispunt van de Willem de Zwijgerlaan / Prinses Irenestraat en de Prins Bernhardlaan uit negen bouwlagen. De bebouwing langs de Willem de Zwijgerlaan en de Ambonstraat wordt vier lagen hoog.

In de richting van het zuiden is het gebouw geopend ten behoeve van de bezonning van het binnenterrein. Onder het gebouw bevindt zich een halfverdiepte parkeergarage, waardoor de zorgstudio's op de begane grond hoger komen te liggen.

Toekomstige situatie (bron: Kolpa architecten)

Impressie plangebied (bron: Kolpa Architecten)

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onttorten of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, hermelijn, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.2.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de vogelrichtlijnsoorten, de habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de vogelrichtlijnsoorten en de habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie van soorten

3.1 Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Daken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn.

3.2 Vleermuizen

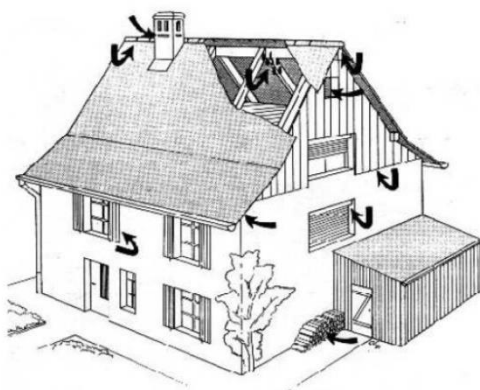
Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden nemen hierin een centrale plaats in. Deze worden hieronder besproken.

3.2.1 *Verblijfplaats*

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep in het algemeen onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen. Bij de laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 50 vrouwtjes.

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn altijd maar enkele vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren. De watervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten trekken weg uit Nederland naar warmere oorden.

Zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. De ruige dwergvleermuis kan van zowel boomholten als gebouwen gebruik maken. De rosse vleermuis en watervleermuis zijn echter boombewonende soorten. Onderstaande afbeelding toont de mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen rondom gebouwen.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Verblijfplaatsen van vleermuizen in en om het huis.

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld. Bij de gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 km bijeen. Bij grotere vleermuissoorten als de laatvlieger of de rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter.

3.2.2 **Vliegroutes**

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Vleermuizen gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing zijn hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie.

3.2.3 **Foerageergebied**

Voor het vinden van voedsel heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen. De laatvlieger foerageert ten opzichte van de gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De watervleermuis foerageert meestal boven open water.

3.2.4 **Jaarcyclus vleermuizen**

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode, balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap. zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Activiteit	Winterslaap			Migratie	Kraamtijd			Paartijd / Migratie			Winterslaap	
Functie	Winterverblijfplaats			Tussen- verblijf	Kraamverblijfplaats / Zomerverblijfplaats			Paarverblijfplaats			Winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen is op basis van zichtwaarnemingen gedaan en uitgevoerd op 2 juni, 29 juni en 11 juli 2017. De inventarisatie is uitgevoerd tussen 21:00 uur tot 22:30 uur, bij goede weersomstandigheden (niet te koud en te nat).

Gezien de grootte van het plangebied is de locatie met maximaal twee ecologen met kennis van de gierzwaluw onderzocht. Ook is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestlocatietellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 tot 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende, luid roepende vogels genoteerd. Volgens de Soortenstandaard Gierzwaluw (2014) is dan een nestlocatie in de buurt.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest na:

- minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode van 1 juni tot en met 15 juli;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

4.2 Vleermuizen

4.2.1 Methode

In de periode van 15 mei tot en met 30 september 2017 is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen. Gezien de omvang van het plangebied is het gebied geïnventariseerd met maximaal twee ecologen met kennis op het gebied van vleermuizen. Er zijn vier inventarisaties uitgevoerd tussen zonsondergang en zonsopkomst.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2017). Bij het onderzoek zijn, waar noodzakelijk, tevens de kennisdocumenten van vleermuissoorten van BIJ12 (2017) geraadpleegd.

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors (Pettersson, type D240X en Batlogger M). Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van deze detectoren kunnen opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van computerprogramma's. Met

name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

4.2.2 Onderzoeksomstandigheden

Het onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan goede klimatologische omstandigheden. Bij te veel wind (>3 - 4 Bft), te lage temperaturen (< 10 °C) of te grote neerslag (waterdruppeldiameter >0,5 mm (motregen)) zijn sommige soorten niet aanwezig of verminderd actief waardoor de waarnemingen onvolledig tot onvoldoende kunnen zijn. In onderstaande tabel zijn de onderzoeksdata en –tijden en de weeromstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Startdatum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur (°C)	Wind (Bft)	Neerslag	Onderzoeks- omstandigheden
02-06-2017	21:54 uur	21:45 uur	23:30 uur	19	3	Geen	Goed
26-06-2017	05:22 uur	03:30 uur	05:15 uur	16	3	Geen	Goed
22-08-2017	20:51 uur	22:00 uur	23:45 uur	19	3	Geen	Goed
13-09-2017	20:01 uur	23:45 uur	01:15 uur	12	3	Geen	Goed

Uit voorgaande tabel blijkt dat bij de vier veldbezoeken niet de in het vleermuisprotocol vermelde twee uur is onderzocht. Echter, in de 'aanwijzingen voor gebruik' van het betreffende protocol is aangegeven dat de waarnemingen voor een gebiedsfunctie beëindigd kunnen worden wanneer de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies is vastgesteld, ongeacht de voorgeschreven waarnemingsduur in de protocollen. Tijdens deze veldbezoeken was hiervan sprake, waardoor deze eerder konden worden afgerond.

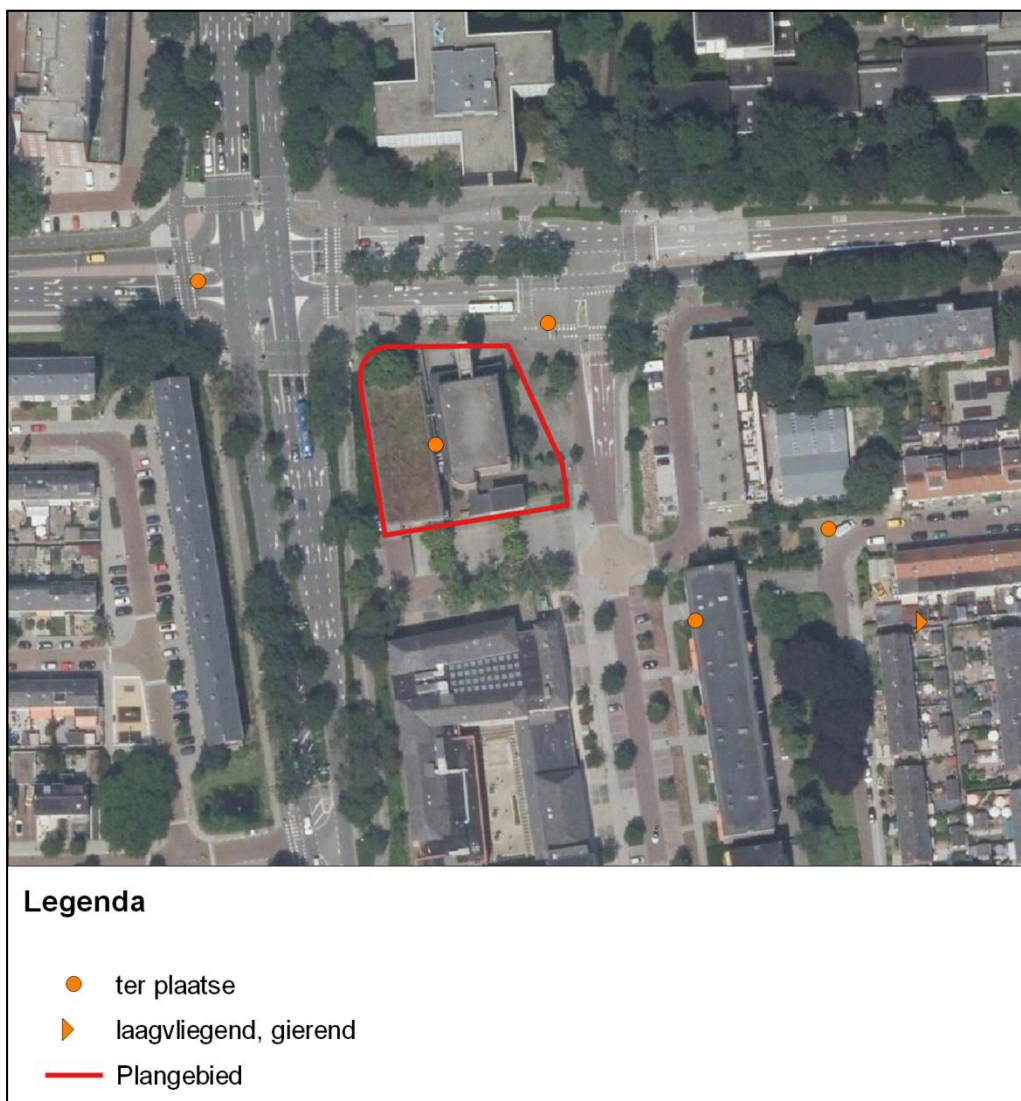
Daarnaast blijkt dat de tussenliggende periode tussen de twee noodzakelijke veldbezoeken in de kraamperiode minder is dan 30 dagen (de minimale optimale tussenliggende periode). De tussenliggende periode is in dit geval 24 dagen. Deze periode valt wel binnen de suboptimale tussenliggende periode van 10 dagen, conform het Vleermuisprotocol 2017. De tussenperiode van 30 dagen wordt door het Vleermuisprotocol voornamelijk voorgeschreven om er zeker van te zijn dat het onderzoek verspreid in de kraamperiode plaatsvindt. Vleermuizen wisselen vaak van verblijfplaatsen. Als er een ruime tijd tussen de twee veldbezoeken zit, is de kans daarmee het kleinst dat verblijfplaatsen gemist worden. Met een tussenperiode van 24 dagen is nog steeds sprake van een goede spreiding van de twee veldbezoeken in het seizoen en is de kans op het missen van verblijfplaatsen nog steeds klein. Het onderzoek is daarmee geschikt voor het aantonen van aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

5 Resultaten

5.1 Gierzwaluw

Tijdens het eerste veldbezoek is in zijn geheel geen gierzwaluw in en in de omgeving van het plangebied waargenomen. Tijdens het tweede veldbezoek werd om 21:25 uur één gierzwaluw boven het plangebied waargenomen. Deze vloog echter hoog en vertoonde geen relatie met het plangebied. Om 21:27 uur werden vier gierzwaluwen laagvliegend en gierend waargenomen ten zuidoosten van het plangebied aan de Frederik Hendrikstraat. Wellicht zijn hier in de buurt enkele nesten aanwezig.

Tijdens het derde veldbezoek zijn maar twee waarnemingen van een gierzwaluw gedaan. Om 21:27 uur ten noordoosten van het plangebied en om 21:39 uur ten oosten van het plangebied aan de Willemstraat. Tijdens de drie veldbezoeken zijn geen nestplaatsen in het plangebied vastgesteld. Ook is geen ander gedrag waargenomen dat op nestplaatsen in het plangebied duidt. In het plangebied zijn dan ook geen nesten van de gierzwaluw aanwezig. Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van de drie veldbezoeken.

5.2 Vleermuizen

5.2.1 Kraamverblijfonderzoek

Tijdens het veldbezoek op 2 juni 2017 werd de eerste waarneming van een vleermuis gedaan om 22:26 uur. Het betrof een gewone dwergvleermuis die aan de zuidzijde van het plangebied langsvloog. In de loop van het veldbezoek werd op meer plekken zo nu en dan een gewone dwergvleermuis waargenomen. Het betroffen vrijwel altijd enkel langsvliegende exemplaren aan de zuid- of oostzijde van het plangebied. Eenmaal foerageerde een gewone dwergvleermuis korte tijd aan de zuidzijde van het plangebied.

Naast de gewone dwergvleermuis is eenmaal een laatvlieger waargenomen ten noorden van het plangebied. Deze foerageerde in de bomenrijke buitenruimte van het Groene Hart Lyceum aan de Tolstraat. Andere vleermuissoorten zijn niet waargenomen. Ook zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld.

Tijdens het veldbezoek van 26 juni 2017 werden maar weinig vleermuiswaarnemingen gedaan. Om 03:40 uur werden twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen ten zuiden van het plangebied ter hoogte van de Sumatrastraat. Een zelfde aantal gewone dwergvleermuizen werd foeragerend waargenomen bij het groen aan de Tolstraat ten noorden van het plangebied. Om 04:21 uur vloog een gewone dwergvleermuis korte tijd rond in het zuidelijk deel van het plangebied. Deze is uiteindelijk niet ingevlogen in de bebouwing van het plangebied. Ook zijn geen andere vleermuissoorten en invliegende vleermuizen in gebouwen of bomen waargenomen. Navolgende afbeelding toont de waarnemingen van dit kraamverblijfonderzoek.

5.2.2 Paarverblijfonderzoek

Tijdens het eerste veldbezoek op 22 augustus 2017 werden in en direct rond het plangebied vrijwel geen vleermuizen waargenomen. Enkel om 22:12 uur werd een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen en om 22:30 uur vloog een gewone dwergvleermuis langs. Beide waarnemingen werden gedaan op de zuidoosthoek van het plangebied.

Verder ten zuiden van het plangebied aan het Burgemeester Visserpark was veel activiteit van de rosse vleermuis. Er werden meerdere werfroepen van deze soort waargenomen. Op deze locatie zijn meerdere oude, dikke bomen aanwezig. Op twee plekken riep een rosse vleermuis langere tijd vanuit een grote, dikke boom. Op deze twee locaties is derhalve een paarverblijfplaats van deze soort aanwezig. Naast de gewone dwergvleermuis en de rosse vleermuis zijn geen andere vleermuissoorten waargenomen.

Tijdens het tweede veldbezoek op 13 september 2017 werden in het plangebied enkele werfroepjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. De tussenperiode tus-

sen de verschillende waarnemingen van deze langsvliegende en werfroepende gewone dwergvleermuis was steeds circa 15 minuten. Dergelijk gedrag wijst erop dat een paarterritorium in de buurt is en dat hij zo nu en dan buiten zijn territorium vliegt. Uit een nadere inspectie bleek dat het paarterritorium ten westen van het Groene Hart Lyceum aanwezig is. Op deze locatie werd lange tijd vrijwel continu werfroepjes van een gewone dwergvleermuis waargenomen.

Op dezelfde locatie werd ook een foeragerende ruige dwergvleermuis waargenomen. Enige tijd later (01:00 uur) werd een werfroepende ruige dwergvleermuis vanuit het appartementencomplex aan de noordzijde van de Tolstraat waargenomen. Hier is derhalve een paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis aanwezig. Wederom was de meest oostelijke paarverblijfplaats van de rosse vleermuis aan het Burgemeester Visserpark in gebruik tijdens het veldbezoek. Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van beide paarverblijfonderzoeken.

5.2.3 Aanwezigheid essentiële elementen

Voor vleermuizen zijn alle vormen van verblijfplaatsen essentiële elementen om de huidige staat van instandhouding niet aan te tasten. In het plangebied zijn echter geen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. De vleermuizen die een verblijfplaats in de omgeving van het plangebied hebben, vertonen geen essentiële binding met het plangebied.

Ook foerageergebieden en vliegroutes kunnen essentiële elementen vormen. In dit geval wordt zo nu en dan door een enkele vleermuis in het plangebied gefoerageerd. Van een essentieel foerageergebied is gezien het lage aantal vleermuizen geen sprake. Tijdens de veldbezoeken is ook geen vliegroute vastgesteld.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van vleermuizen en gierzwaluw. Essentiële elementen van deze soorten blijken niet aanwezig. Het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is dan ook niet nodig. Het nieuwe plan is voor wat het soortbeschermingsdeel haalbaar in het licht van de Wet natuurbescherming. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Van alle van nature in Nederland in het wild levende vogels mag het nest tijdens het broeden (van start van nestbouw tot en met het uitvliegen van de jongen) niet worden beschadigd of vernield. De periode waarin de meeste vogelsoorten broeden, loopt globaal van half maart tot half augustus, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn gewoon beschermd.

Het is mogelijk dat vogels in het plangebied tot broeden kunnen komen. Wij adviseren daarom, om de geplande ruimtelijke ontwikkeling buiten de broedperiode te starten. Op deze manier worden geen in gebruik zijnde nesten beschadigd of vernield. Ook zullen vogels in en direct rond het besluitgebied geen nest bouwen, omdat te veel verstoring aanwezig is.

Indien de werkzaamheden echt in de broedperiode gestart moeten worden, is nader onderzoek naar broedende vogels noodzakelijk. Kort voor de start van de werkzaamheden dient dan door een ecooloog met kennis van vogels door middel van één veldbezoek onderzocht te worden of broedende vogels in en direct rond het besluitgebied aanwezig zijn. Als deze niet aanwezig zijn, kunnen de werkzaamheden starten. Als wel een broedende vogel aanwezig is, mogen de werkzaamheden niet starten. Er dient dan met een ecooloog met kennis van vogels naar een oplossing gezocht te worden.

6.3 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

RVO, 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*, 2014. RVO, Den Haag.

SAB, 2017. Quick scan natuur. Alphen aan den Rijn, Ambonstraat 5. SAB, Arnhem.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.zuid-holland.nl